

Відгук
про дисертаційне дослідження **Тао Жуя**
**«Методика формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх
викладачів вокалу»**

подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Дослідження Тао Жуя, в якому порушується проблема формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу містить низку актуальних педагогічних проблем. Вони конкретизуються в аспектах проблеми педагогічної майстерності вчителя, її історичного та загально педагогічного контексту, кореляції успішної професійної діяльності й майстерності педагога, психологічних основ педагогічної майстерності, педагогічного професіоналізму та ін., що на сьогодні актуалізовано вимогами щодо підготовленості майбутніх викладачів вокалу. Зазначене виразно окреслило ракурс роботи дисертанта у площині науково-теоретичного обґрунтування проблеми художньо-педагогічної майстерності, використання потенціалу вокальної педагогіки як освітнього ресурсу для професійного зростання фахівця. Отже, тема дисертації є актуальною, коректно сформульованою.

Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», є складником наукової теми кафедри музичного мистецтва і хореографії факультету музичної та хореографічної освіти «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Досягнення мети дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності методики формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу вимагало розв'язання низки завдань, які сформульовані вичерпно. Джерелознавчу базу дисертації Тао Жуя утворюють роботи з теорії та історії музичного виконавства й музикознавства, музичної педагогіки, вокально-хорової підготовки студентів-вокалістів, вокальної виконавської техніки та ін.

Здобувач розкриває сутність поняття «художньо-педагогічна майстерність майбутніх викладачів вокалу», обґрунтовує його теоретичний смисл у контексті фахової підготовки майбутніх викладачів вокалу, відкриває перспективи залучення цієї категорії до понятійного спектру проблем фахового становлення викладачів інших мистецьких напрямів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Високий ступінь обґрунтованості положень, висновків і результатів дисертаційного дослідження Тао Жуя підтверджується ґрунтовністю методологічної бази дослідження, заснованої на системно-структурному, діяльнісному, герменевтичному, акмеологічному підходах та міждисциплінарних

положеннях і висновках. Поєднання у дослідженні Тао Жуя загальнонаукових, конкретнонаукових, аналітичних, емпіричних, педагогічного експерименту, математико-статистичних методів, є доцільним, що дозволяє успішно розв'язати завдання дисертації.

Зважаючи на методологічні засади дослідження Тао Жуя, наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, можна констатувати логічність, послідовність структури дослідження, концептуальну доцільність кожного з розділів та їх викладу.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методологічну основу та методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, а також особистий внесок здобувача наукового ступеню.

Розробляючи у першому розділі теоретичні основи формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу, автор занурюється до проблеми художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу, продукує її до художньо-педагогічної площини і розробляє структуру художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу. Зокрема, досліджуючи формування педагогічної майстерності у науковому дискурсі, автор здійснює науково-історичний аналіз еволюції проблематики педагогічної майстерності й узагальнює наукові погляди на означений феномен, чим доводить потужний соціокультурний ефект, забезпечений діяльністю вищої школи, яка покликана закладати міцні підвалини педагогічної майстерності майбутнього викладача. Осмислено оригінальні підходи щодо вивчення феномену педагогічної майстерності, теоретичні здобутки представників «Полтавської школи»; наголошено на ключовому елементі педагогічної майстерності - педагогічній техніці, на її фундаментальній основі – професійних знаннях, комунікативних здібностях педагога тощо. Науково цінним є дискурс про серію близьких до основного поняття дослідження англomовних понять з мотивованим вибором акмеологічно зорієнтованого - *proficiency*, в якому підкреслюється наявність у викладача професіоналізму найвищого ступеня.

Занурюючись до питання художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу в термінологічному полі наукового пошуку, Тао Жуй інтегрує смислові контексти поширених у науковому дискурсі близьких понять, серед яких: вокально-педагогічна майстерність, синонімів «художній» та «мистецький» і наголошує, що термінологічне поле дослідження має також і естетичний вимір. Родовим поняттям обирається «музично-естетичне», в лоні якого актуалізуються поняття естетичного ідеалу, конкретизуються смисли раціональності, етичності, естетичності: емоційний інтелект особистості; вокально-орфоепічної культури, сценічно-образної культури, педагогічної, технологічної і комунікативної культури й, відповідно, художньо-комунікативної діяльності педагогів. Основним для концепції дослідження автор вважає поняття художнього образу музичного твору як інтегрованого відображення авторського задуму у свідомості виконавця, що зумовлюється його суб'єктивним баченням і відчуттям

дійсності. Для втілення художнього образу виконавець використовує власну систему засобів художньої виразності.

Теоретичні думки про специфіку художнього образу детермінують дискурс про художньо-педагогічну інтерпретацію у контексті підготовки майбутніх викладачів вокалу і методологічний потенціал герменевтики як теорії розуміння й тлумачення музичних текстів. Контекстуальне пояснення актуальних для сучасних досліджень понять виконавської, виконавсько-педагогічної, вокально-виконавської і вокально-педагогічної майстерності здійснюється у дискурсах про школу бельканто, поєднання консервативних традицій бельканто з вальдорфськими основами в художньо-педагогічній майстерності майбутніх викладачів вокалу, а також про досвід китайських дослідників у розробці понять «художньо-творчий потенціал», «виконавсько-педагогічний досвід», «готовність до художньо-інтерпретаційної діяльності».

Розробляючи зміст і структуру художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу, Тао Жуй мотивує і пропонує логічні наголоси на гуманістичному змісті структури педагогічної майстерності, розробленої Полтавською науково-педагогічною школою, а також відповідних результатах досліджень (Лю Венцзун, Ван Яцзюнь, В. Федоришин, Лоу Яньхуа, А. Козир, Чжан Сянюн), дотичних до проблеми розбудови компонентної структури явища. Доречно акцентовано увагу, що в останні десятиліття мотиваційно-ціннісна сфера особистості постійно потрапляє в епіцентр психолого-педагогічних досліджень.

Розглянуто структуру художньо-педагогічної майстерності викладачів вокалу у складі мотиваційно-ціннісного, пізнавально-операціонального та рефлексивно-продуктивного компонентів. Конкретизовано зміст першого компоненту як комплекс властивостей і художньо-естетичних цінностей, необхідних для успішної викладацької діяльності. Другий, пізнавально-операціональний компонент містить конгломерат фахових компетентностей і вокально-педагогічної техніки, які дозволяють майбутнім викладачам вокалу здійснювати викладацьку та художньо-інтерпретаційну діяльність на репродуктивному рівні засобами, які тісно корелюються в орфоепіці, мімічній та пантомімічній виразності, самоконтролі над рухами тіла і вольовій саморегуляції. Третій, рефлексивно-продуктивний компонент дозволяє майбутнім викладачам вокалу актуалізувати власний творчий потенціал у переконливій художньо-педагогічній інтерпретації та реалізувати прагнення досягти акмеологічних висот у професійній діяльності. У процесуальному аспекті художньо-педагогічна інтерпретація розглядається як комплексний процес розуміння й тлумачення музичних творів майбутніми викладачами вокалу, що включає виконавсько-дидактичну, методично-технологічну та вербально-сміслову складові.

Таким чином, у першому розділі вирішені перше (висвітлити проблему формування педагогічної майстерності у науковому дискурсі) та друге (обґрунтувати зміст та структуру художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу) завдання.

Зміст другого розділу дисертації Тао Жуя пов'язаний з обґрунтуванням

методичних засад формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу (третє завдання дослідження), яке увиразнює високу культуру наукового мислення дослідника. Дослідницька компетентність Тао Жуя дозволила йому підтвердити ефективність для розв'язання завдань дослідження обраних підходів і розробленої, відповідно до них, системи принципів, зокрема: культуровідповідності, діалогічності, аксіологічності й міждисциплінарності; єдності змістового й технологічного забезпечення вокального навчання; алгоритмічності технологічної діяльності, технологічної мобільності; творчої активності, інтегративності й варіативності, науково-технологічної творчості; додержування особистісно-діяльнісного підходу у розробці змісту навчання; орієнтації на творчу активність здобувачів, на їх самоактуалізацію у процесі формуванні стрижневих елементів педагогічно-виконавської майстерності; контекстності навчання як досягнення узгодженості змісту фахової підготовки у педагогічному ЗВО із вимогами шкільних програм; полілінгвізму; цілісності (холізму); діалогу/полілогу культур; естетизації освітнього процесу; цілісного впливу на мотиваційну, афективну, когнітивну та нейрофізіологічну сфери особистості здобувача; принцип методичної компетентності.

Дослідником розроблено комплекс педагогічних умов. Першою умовою формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу визначено актуалізацію у здобувачів позитивної мотивації щодо набуття художньо-педагогічної майстерності у сфері викладання вокалу. Другою педагогічною умовою визначено технологізацію художньо-образного опрацювання вокального репертуару. Третя педагогічна умова – стимулювання художньо-педагогічної самореалізації в акмеологічній перспективі. Кожна з умов підтверджується комплексом форм і взаємопов'язаних методів навчання.

Розв'язання четвертого завдання дозволило Тао Жую у третьому розділі розробити критеріальну систему дослідження: *аксіологічний критерій* (спрямованість особистості на художньо-естетичні цінності вокальної педагогіки, наявність потреби в художньо-педагогічному розумінні образної сфери вокальної музики, наявність прагнення до оригінальної інтерпретації вокальних творів засобами художньо-педагогічної майстерності); *компетентнісний критерій* (спроможність систематизувати вокальний репертуар на полікультурній основі, здатність до художньо-педагогічної інтерпретації вокальних творів, спроможність використовувати технічний і технологічний ресурс художньо-педагогічної майстерності викладача вокалу); *акмеологічний критерій* (здатність до творчої реалізації власних довершених інтерпретацій вокальних творів у процесі художньо-комунікативної діяльності, здатність до ретро- і перспективного аналізу й оцінки результатів власної художньо-педагогічної діяльності, здатність до самокорекції у процесі становлення як фахівця-майстра).

Серед діагностичних методик, застосованих на констатувальному етапі експерименту, назвемо авторські і модифіковані: тест «Спрямованість

особистості на художньо-естетичні цінності вокальної педагогіки» (модифікація тесту Н.Овчаренко), опитувальник для визначення наявності потреби в художньо-педагогічному розумінні образної сфери вокальної музики (модифікація опитувальника Н. Овчаренко), діагностична карта №1 для самооцінювання ступеню прагнення до оригінальної інтерпретації вокальних творів засобами художньо-педагогічної майстерності (модифікація опитувальника Н. Овчаренко), опитувальник для визначення міри здатності до систематизації вокального репертуару на полікультурній основі (модифікація методики Н.Овчаренко), систематизована шкала оцінки та самооцінки спроможності майбутніх викладачів вокалу виявляти художньо-образний зміст та жанрово-стильові особливості вокального твору задля продукування його художньо-педагогічної інтерпретації, тест «Здатність творчо впроваджувати в освітній процес методику створення художньо-педагогічних інтерпретацій вокальних творів», анкета «Здатність до реалізації власних довершених художньо-педагогічних інтерпретацій вокальних творів у процесі художньо-комунікативної діяльності», діагностична карта №2 для визначення міри здатності до ретро- і перспективного аналізу й оцінки результатів власної художньо-педагогічної діяльності, опитувальник для визначення міри здатності до самокорекції у процесі становлення як фахівця-майстра та комплекс творчо-діагностичних завдань.

У процесі формувального експерименту перевірено ефективність поетапного впровадження запропонованих педагогічних умов та методів. На кожному з трьох етапів експерименту впроваджувалася домінантна педагогічна умова.

Застосовані на пропедевтично-орієнтаційному етапі творчі завдання й методи (мотиваційне стимулювання якісних психофізіологічних змін особистості майбутнього викладача вокалу, мотивація на оволодіння художньо-педагогічними цінностями вокальної педагогіки, евристична бесіда, дискусія, диспут, мотиваційно-педагогічний полілог, мотивація до художньо-педагогічного аналізу смислу музичних образів, мотивація до оригінальної інтерпретації вокальних творів засобами художньо-педагогічної майстерності, порівняльний, пояснювально-ілюстративний, пошуково-мотиваційний, педагогічного спостереження) сприяли стабілізації спрямованості особистості на художньо-естетичні цінності вокальної педагогіки. Отже, на першому етапі методики сформувалися мотиваційна та художньо-почуттєва сфери особистості викладача вокалу.

Творчі завдання й методи комбінаторної акмеоінтерактивної технології художньо-педагогічної інтерпретації вокальних творів засобами художньо-педагогічної майстерності, застосовані на змістово-технологічному етапі («"Словники" вокальної культури», аналіз нотних та аудіоджерел, класифікація та систематизація вокального репертуару на полікультурній основі, синхроністична таблиця, фасилітована дискусія, психологічне «занурення в образ», психологічне «занурення в жанр», психологічне «занурення в стиль»; художньо-образна експлікація вокального твору, художньо-жанрова експлікація вокального твору, художньо-стильова експлікація вокального

твору, аудіальне та вербальне художньо-образне анкетування, метод вербалізації емоцій, поєднаний з методом архетипової образної чуттєвості) мали вплив на збагачення та систематизацію вокального репертуару на полікультурній основі, увиразнення здатності до художньо-педагогічної інтерпретації вокальних творів та спроможності здобувачів використовувати технічний і технологічний ресурс художньо-педагогічної майстерності викладача вокалу. Отже, на другому етапі методики спостерігаємо оновлення й ускладнення структури художньо-педагогічної майстерності.

Низка творчих завдань і методів акмеореалізаційного етапу (моделювання навчальної художньо-педагогічної комунікації, експлікація довершених художньо-педагогічних інтерпретацій вокальних творів, артистичний етюд, презентація довершених художньо-педагогічних інтерпретацій вокальних творів, аналіз власної презентації художньо-педагогічної інтерпретації вокального твору, педагогічне спостереження, акмеографічне моделювання ретроаналізу власної художньо-педагогічної майстерності, художньо-педагогічна рефлексія, акмеологічна бесіда) посприяв успішності квазіпрофесійної діяльності здобувачів, помітному зростанню досвіду творчої реалізації власних довершених інтерпретацій вокальних творів в процесі художньо-комунікативної діяльності; увиразненню здатності до самокорекції у процесі становлення здобувача як фахівця-майстра. Відзначимо, що на третьому етапі методики квазіпедагогічна діяльність майбутніх викладачів вокалу набуває автономності, а його художньо-педагогічна майстерність стає акмеорезультативною. Перевірка отриманих результатів здійснювалася за допомогою критерію Пірсона χ^2 . Вона підтвердила ефективність розробленої методики формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу.

Оцінюючи здобутки дисертації Тао Жуя, наголосимо на науковій новизні роботи, яка увиразнена в її теоретичній площині (обґрунтування і визначення поняття художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу, структури художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу, наукових підходів, педагогічних принципів методичного спрямування і педагогічних умов). Отже, мета дисертаційної роботи досягнута.

Обґрунтованість висхідних теоретично-методологічних положень, цілісність та системність вивчення формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу, концептуальна багаторівневність, використання комплексу методів, відповідних предмету і завданням дослідження, об'єктивність результатів вибірки, результативність впровадження методики в практику роботи закладів вищої педагогічної освіти, обробка емпіричних даних статистичними методами зумовили вірогідність результатів дослідження Тао Жуя.

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертації викладено у 10 публікаціях автора. Із них: 3 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому зарубіжному виданні, 6 праць – апробаційного характеру. Кількість

публікацій, їх обсяг та змістова якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідають встановленим вимогам. Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, на яких відбувалася апробація дисертації, зміст статей здобувача, в яких відображено основні положення і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають порушену проблему формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу. Вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію і є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом вона відповідає вимогам, що висуває МОН України.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити в дискусійному аспекті наступні положення та побажання до представленої дисертаційної роботи:

1. У підрозділі 1.1 Ви зазначаєте, що «важливою атрибутивною характеристикою педагогічної майстерності є її здатність до самоорганізації й саморозвитку, причому системоутворювальним фактором представники Полтавської наукової школи вважають гуманістичну спрямованість». Разом з тим, у тексті зазначену гуманістичну спрямованість не конкретизовано. Варто було це додати.

2. У підрозділі 1.2 Ви називаєте кілька термінів, які останнім часом актуалізуються у дисертаційних дослідженнях і є суголосними Вашій розвідці – виконавську, виконавсько-педагогічну, вокально-виконавську і вокально-педагогічну майстерність. Натомість у подальшому аналізі дещо відступаєте від конкретизації усіх чотирьох понять. Варто було б послідовно конкретизувати заданий понятійний ряд.

3. У підрозділі 1.3 Ви зазначаєте, що в контексті акмеологічного концепту кінцевою метою формування художньо-педагогічної майстерності майбутнього викладача вокалу стає «досягнення ним професійного успіху завдяки націленості на перманентне самостановлення як фахівця-майстра у процесі творчої художньо-педагогічної діяльності, зокрема щодо досконалої інтерпретації вокальних творів». Варто було б конкретизувати позицію автора.

4. У підрозділі 2.1 зазначено, що «у контексті акредитаційних процесів сьогодні актуалізується вимога створення індивідуальної траєкторії професійного становлення й особистісного зростання кожного здобувача». Варто було б пояснити позицію автора.

5. В експериментальному дослідженні Ви наводите приклади творчих завдань з використанням музичного матеріалу. Хотілося б почути, як саме на сторінках роботи представлений китайський музичний матеріал і яким є Ваш особистий досвід, у зв'язку з цим, формування художньо-педагогічної майстерності.

Натомість висловлені зауваження та запитання мають рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів результати виконаної Тао Жуєм роботи.

Загальний висновок

Спираючись на вищезазначене, з урахуванням наукової новизни викладених у роботі положень, теоретичної та практичної значущості досягнутих у ній результатів, можна стверджувати, що дисертація «Методика формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу» має завершений, цілісний, авторський характер і відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015, №1159 від 31.12.2015, №567 від 30.12.2015, №943 від 20.11.2019) та Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167, а її автор – Тао Жуй заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
кафедри мистецьких дисциплін і
методик навчання

Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Мартинюк А.К.
підпис
Засвідчую:
Нач. ВК *В.П. Мартинюк*